

OŚRODEK WSPARCIA
EKONOMII SPOŁECZNEJ

Badanie oczekiwań i korzyści wynikających z przynależności do inicjatywy klastrowej prowadzone w Łomżyńskim Klastrze Ekonomii Społecznej

Raport z badania

Białystok, grudzień 2014 r.

18-400 Łomża, ul. Krzywe Koło 9, p. 106 • tel. 603 458 099 • fax. 85 675 00 17 • biuro@owes.lomza.pl • www.owes.lomza.pl

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach środków Europejskiego Funduszu Społecznego

Spis treści:

I. Łomżyński Klaster Ekonomii Społecznej - charakterystyka.....	3
II. Metodologia badania.....	5
III. Wyniki badania.....	6
A. Ocena dotychczasowych działań Łomżyńskiego Klastra Ekonomii Społecznej....	6
B. Oczekiwania w stosunku do Łomżyńskiego Klastra Ekonomii Społecznej.....	10
IV. Wnioski i rekomendacje.....	19
V. Załączniki.....	21

I. Łomżyński Klaster Ekonomii Społecznej - charakterystyka

Łomżyński Klaster Ekonomii Społecznej utworzony został w ramach projektu „Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej – Subregion Łomżyński” finansowanego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki - Działanie 7.2.2. Realizowany jest przez trzech partnerów:

- Fundacja Forum Inicjatyw Rozwojowych (lider)
- Ośrodek Wspierania Organizacji Pozarządowych (partner)
- Starostwo Powiatowe w Łomży (partner).

Projekt skierowany jest do podmiotów ekonomii społecznej, osób fizycznych oraz otoczenia ekonomii społecznej z terenu subregionu łomżyńskiego i zakłada kompleksową realizację 3 typów wsparcia: usługi Inkubatora Społecznej Przedsiębiorczości (ISP) wraz z siecią Punktów Informacyjno-Konsultingowych (PIK) w 5 powiatach subregionu, wsparcie finansowe spółdzielni socjalnych, poszukiwanie długookresowych źródeł finansowania. W ramach usług PES otrzymują wsparcie w postaci pakietów dla PES, w tym kontakt z ekspertami, doradcami (usługi prawne i księgowo), a także gotowe produkty poligraficzne i narzędzia internetowe (usługi marketingowe), doradztwo indywidualne i grupowe, szkolenia, usługi wspierające rozwój partnerstwa lokalnego rzecz ES poprzez budowę sieci współpracy lokalnych podmiotów ES w Klastrze oraz wsparcie partnerstw.

Ideą powołania Klastra było stworzenie sieci współpracy lokalnych podmiotów ekonomii społecznej z subregionu łomżyńskiego celem uzyskania przewagi konkurencyjności i wdrażania innowacyjnych rozwiązań na rynku. Do inicjatywy klastrowej w grudniu 2012 r, przystąpiły spółdzielnie socjalne, organizacje pozarządowe, organizacje wsparcia biznesu i nauki. Działania te od samego początku prowadzone były przez animatora Klastra i objęte stałą opieką eksperta. W trakcie szkoleń i spotkań przekazywana była podstawowa wiedza dotycząca funkcjonowania klastrow, nawiązywana współpraca pomiędzy podmiotami, następowała stopniowa integracja. W dniu 22 listopada 2013 r. podmioty ekonomii społecznej dostrzegając wartość koncepcji klastrowej i korzyści ze współpracy podjęły inicjatywę powołania Stowarzyszenia „Łomżyński Klaster Ekonomii Społecznej”. Głównym celem tego przedsięwzięcia jest wzmocnienie potencjału oraz wspieranie rozwoju podmiotów Ekonomii Społecznej działających na terenie subregionu łomżyńskiego (powiatu łomżyńskiego, kolneńskiego, zambrowskiego, grajewskiego, monieckiego, wysokomazowieckiego a także miasta Łomża).

W skład Klastra wchodzi 16 podmiotów:

- Spółdzielnia Socjalna ALEXIS
- Spółdzielnia Socjalna ARLEKIN
- Spółdzielnia Socjalna DELTA
- Stowarzyszenie Edukacyjno – Ekologiczne ED&ECO
- Fundacja Obywatele Grajewa
- Fundacja Wspierania Przedsiębiorczości GARUDA

- Społeczno – Oświatowe Stowarzyszenie HORYZONTY
- Spółdzielnia Socjalna KoFiSport
- Fundacja Inkubator Ludzi Biznesu
- Fundacja Janka Muzykanta
- Uczelnia Jańskiego w Łomży
- Fundacja Narwiańska
- Spółdzielnia Socjalna NETLAJT
- Łomżyńska Rada Federacji Stowarzyszeń Naukowo – Technicznych NOT w Łomży
- Spółdzielnia Socjalna POEZJA SMAKU
- Spółdzielnia Socjalna SPIŻARNIA

Podmioty zrzeszone w inicjatywie klastrowej korzystają także z innych usług oferowanych w ramach projektu m.in. z doradztwa i usług: prawnych, księgowych, marketingowych. Podejmują wspólne działania na rzecz pozyskiwania funduszy zewnętrznych dla klastra (złożone projekty do FIO).

- Wyciąg ze statutu Łomżyńskiego Klastra Ekonomii Społecznej

1. Celem głównym stowarzyszenia jest wzmocnienie potencjału oraz wspieranie rozwoju podmiotów Ekonomii Społecznej działających na terenie subregionu łomżyńskiego.
2. Celami szczegółowymi stowarzyszenia są:
 - a) Poprawa sytuacji ekonomicznej podmiotów Ekonomii Społecznej
 - b) Kreowanie pozytywnego wizerunku sektora Ekonomii Społecznej
 - c) Promowanie przedsiębiorczości w ramach Ekonomii Społecznej
 - d) Tworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości i konkurencyjności na rynku
 - e) Ułatwianie dostępu do zewnętrznych źródeł finansowania działalności
 - f) Rozwijanie i zacieśnianie współpracy między podmiotami
 - g) Wdrażanie badań na rzecz rozwoju podmiotów Ekonomii Społecznej

Stowarzyszenie realizuje swoje cele poprzez:

1. Wypracowywanie wspólnych stanowisk środowiska około biznesowego wobec organów władzy celem uwzględniania szczególnej roli przedsiębiorczości w rozwoju potencjału gospodarczego i ekonomicznego oraz jej wpływu na kształtowanie warunków społecznych,
2. Przedstawianie właściwym władzom i organom postulatów, opinii i stanowisk w sprawach związanych z działalnością gospodarczą reprezentowanych w Stowarzyszeniu środowisk,
3. Współpraca z innymi organizacjami o charakterze gospodarczym i społecznym, mającymi na celu rozwój ekonomii społecznej,

4. Organizowanie szkoleń, konsultacji i poradnictwa dla członków Stowarzyszenia oraz pracowników ich firm,
5. Uczestnictwo w targach i wystawach,
6. Umożliwienie członkom Stowarzyszenia korzystania z dóbr niematerialnych należących do Stowarzyszenia (znaki towarowe, wzory użytkowe, prawa autorskie, wynalazcze etc.) w celu wspomożenia intensyfikacji oraz konkurencyjności działalności gospodarczej prowadzonej przez członków Stowarzyszenia,
7. Organizowanie przedsięwzięć promujących członków Stowarzyszenia, ich firmy i reprezentowane środowiska m.in. przez współpracę marketingową (promocja, katalogi, broszury, ulotki etc.) a także zakupy i sprzedaż oraz budowę portalu internetowego oraz baz danych,
8. Nawiązywanie wzajemnej współpracy i wymiany doświadczeń pomiędzy członkami Stowarzyszenia,
9. Organizowanie imprez integracyjnych, rekreacyjnych i kulturalno-oświatowych,
10. Podejmowanie wszelkich starań dla prawidłowego funkcjonowania Stowarzyszenia,
11. Tworzenie i prowadzenie systemów informacji gospodarczej, zbiorów przepisów i innych regulacji zgodnie z obowiązującymi wykładnikami w Polsce i w Unii Europejskiej,
12. Przekazywanie członkom Stowarzyszenia wiadomości, wiedzy, umiejętności, koncepcji w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej nie stanowiących opatentowanych wynalazków oraz zarejestrowanych wzorów użytkowych.
13. Przekazywanie dóbr wskazanych w punkcie poprzedzającym może być powiązane ze świadczeniami dodatkowymi, a zwłaszcza udzieleniem pomocy w zakresie marketingu, szkolenia personelu, montażu urządzeń oraz wyposażenia.
14. Wspólne badania rynku zbytu, wyszukiwanie i pozyskiwanie nowych odbiorców oraz nowych firm do współpracy, przyciąganie nowych inwestorów krajowych i zagranicznych.

II. Metodologia badania

Badanie podmiotów należących do Łomżyńskiego Klastra Ekonomii Społecznej zostało przeprowadzone w okresie listopad – grudzień 2014. Badaniu zostało poddanych 13 podmiotów ekonomii społecznej spośród aktywnych członków Klastra. Badanie miało formę wywiadu kwestionariuszowego przeprowadzonego osobiście przez ankietera w siedzibie przedsiębiorstwa społecznego lub innym miejscu wskazanym przez podmiot ekonomii społecznej. Wywiad dotyczył przede wszystkim następujących kwestii:

- ocena dotychczasowych działań Łomżyńskiego Klastra Ekonomii Społecznej (w tym zadowolenia podmiotu z udziału w inicjatywie w różnych aspektach działania)
- oczekiwań w stosunku do Łomżyńskiego Klastra Ekonomii Społecznej
- prognoz i opinii dotyczących przyszłości Klastra
- samooceny oceny podmiotu ekonomii społecznej z punktu widzenia inicjatywy klastrowej

Kwestionariusz wywiadu stanowi załącznik nr 1 do raportu.

Dodatkowo raport został uzupełniony o refleksje animatora pracującego z Klastrem od początku jego funkcjonowania. Wybór podmiotów do badania został losowo wybrany z listy wszystkich członków Łomżyńskiego Klastra Ekonomii Społecznej.

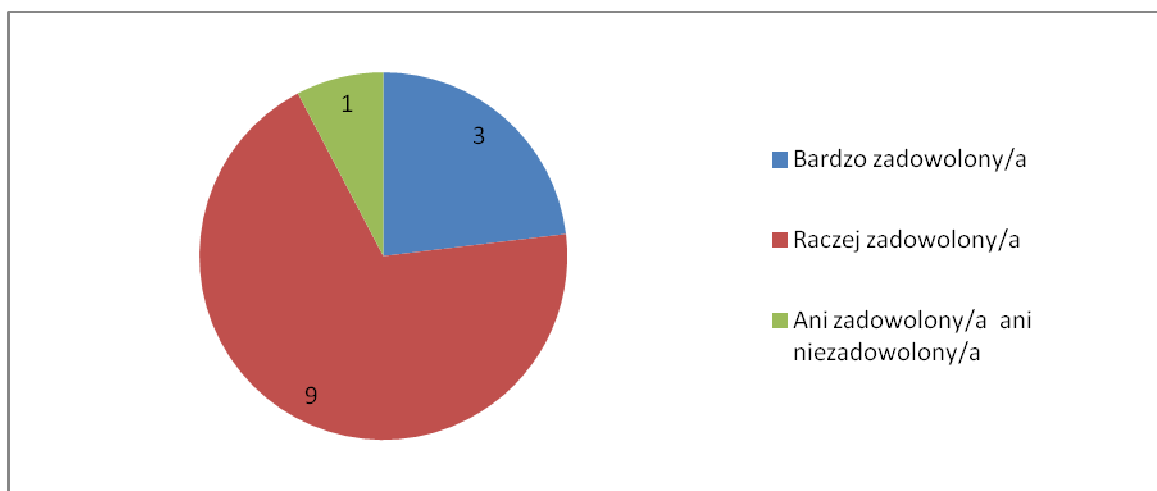
III. Wyniki badania

A. Ocena dotychczasowych działań Łomżyńskiego Klastra Ekonomii Społecznej

- Ocena stopnia zadowolenia z przynależności instytucji/organizacji do Łomżyńskiego Klastra Ekonomii Społecznej

W ramach oceny dotychczasowych działań Łomżyńskiego Klastra Ekonomii Społecznej w pierwszej kolejności analizie poddano stopień zadowolenia instytucji/organizacji z przynależności do Klastra. Ankietowani pozytywnie ocenili swój udział w klastrze, są w przeważającej większości raczej zadowoleni (9 wyborów) i bardzo zadowoleni (3 wybory) tylko jeden z respondentów nie jest ani zadowolony ani niezadowolony. Brak jest negatywnych wskazań związanych z przynależnością do Klastra (raczej niezadowolony, zdecydowanie niezadowolony).

Wykres1. Ocena zadowolenia z przynależności do Łomżyńskiego Klastra Ekonomii Społecznej

- Stopień zadowolenia z poszczególnych aspektów funkcjonowania Klastra w kontekście działalności instytucji/organizacji którą reprezentowali respondenci

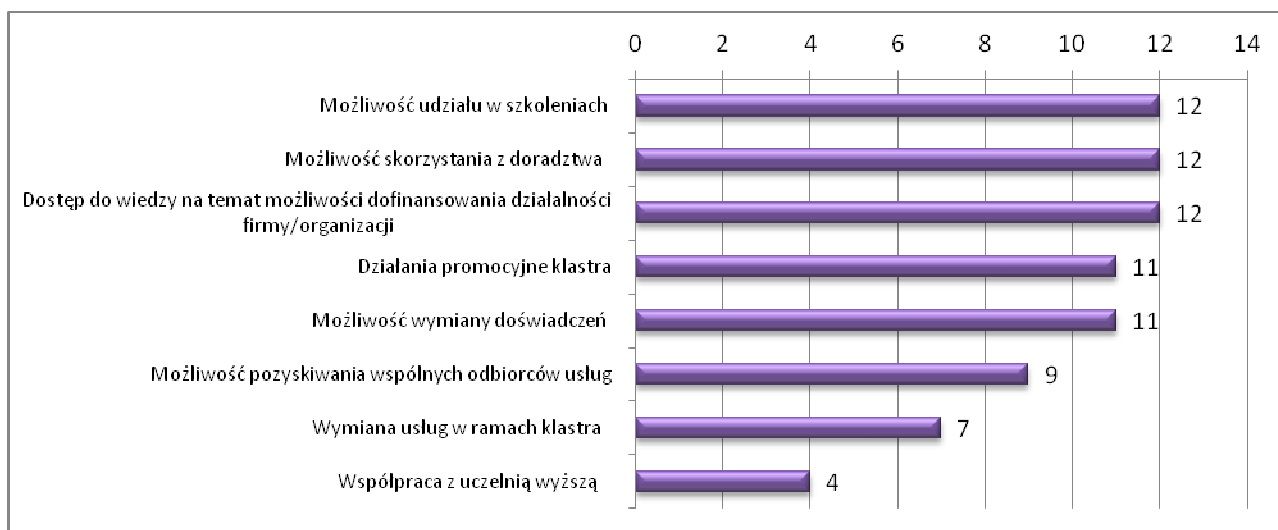
W celu uzyskania bardziej szczegółowych informacji dotyczących poziomu zadowolenia z przynależności do klastra badaniu poddano osiem różnych aspektów jego funkcjonowania:

- Możliwość wymiany doświadczeń
- Możliwość udziału w szkoleniach
- Możliwość pozyskiwania wspólnych odbiorców usług
- Działania promocyjne klastra
- Możliwość skorzystania z doradztwa
- Dostęp do wiedzy na temat możliwości dofinansowania działalności firmy/organizacji
- Wymiana usług w ramach klastra
- Współpraca z uczelnią wyższą.

7

Wśród 13 respondentów najwyżej ocenione zostały: dostęp do wiedzy na temat możliwości dofinansowania działalności firmy/organizacji (12 wyborów), możliwość udziału w szkoleniach i możliwość skorzystania z doradztwa (również po 12 wyborów). Wysokie oceny uzyskała także możliwość wymiany doświadczeń (11 wyborów z czego wszystkie bardzo zadowolony) oraz działania promocyjne klastra (11 wyborów). Stosunkowo najniżej oceniona została współpraca z uczelnią wyższą (3 wybory zdecydowanie niezadowolonych ankietowanych i 6 osób ani zadowolonych ani niezadowolonych). Dużą rozpiętością ocen charakteryzowały się takie aspekty jak możliwość pozyskiwania wspólnych odbiorców usług i wymiana usług w ramach klastra choć generalnie uzyskały większość ocen pozytywnych w pierwszym przypadku 9 bardzo i raczej zadowolonych w drugim 7. Wynikać to może z różnorodności podmiotów wchodzących w skład klastra (niejednorodne organizacje - fundacje, stowarzyszenia, uczelnia, spółdzielnie socjalne, odmienne obszary tematyczne działalności i branże spółdzielni).

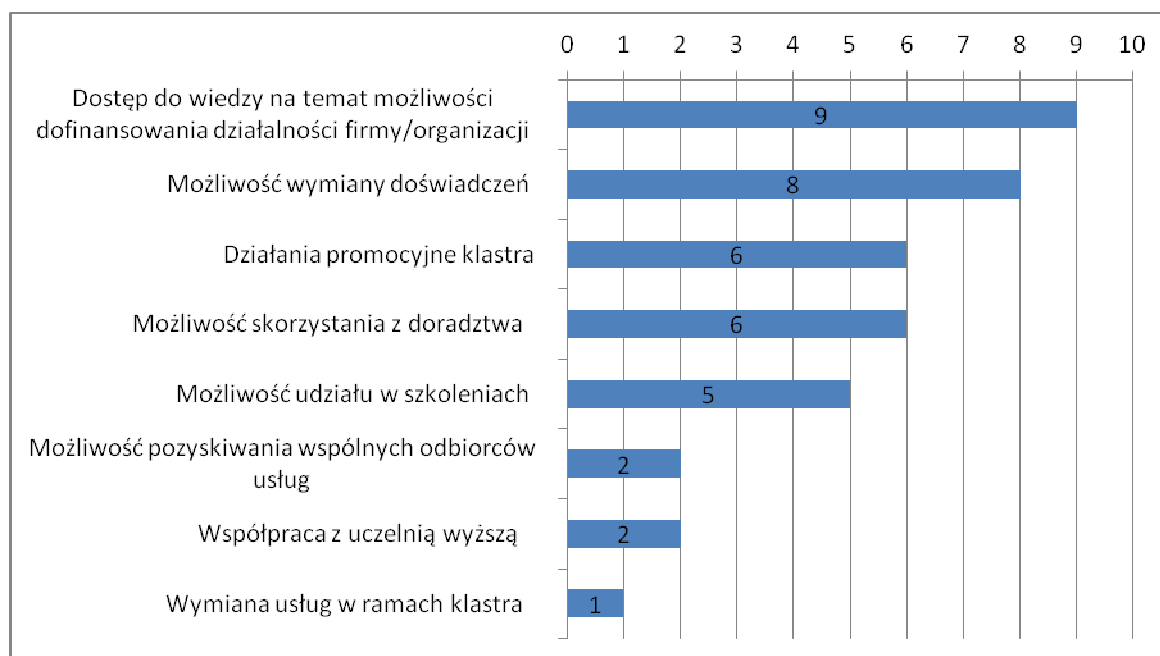
Wykres2. Stopień zadowolenia z poszczególnych aspektów funkcjonowania klastra w kontekście działalności instytucji, organizacji reprezentowanej przez ankietowanych

- Trzy najistotniejsze aspekty dla działania Klastra

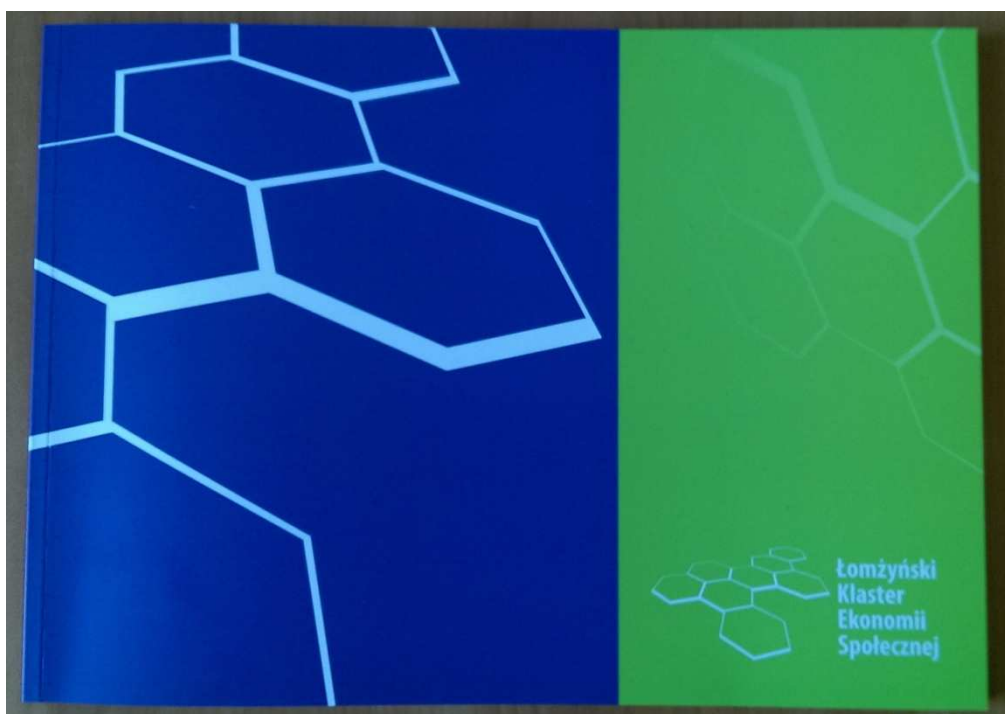
Poproszono również ankietowanych o wybranie wśród wyżej wymienionych aspektów trzech najistotniejszych dla działania Klastra Ekonomii Społecznej. Respondenci wskazali przede wszystkim dostęp do wiedzy na temat możliwości dofinansowania działalności firmy/organizacji (9 wyborów) możliwość wymiany doświadczeń (8 wyborów) oraz na równi ocenione działania promocyjne i korzystanie z doradztwa (po 6 wyborów), najniższy wynik uzyskała wymiana usług w ramach klastra (tylko 1 osoba wskazała to jako istotne). W uzasadnieniu ankietowani podkreślali, że Klaster daje większe możliwości pozyskania informacji na temat dofinansowania firmy, szukania finansowania wspólnych inicjatyw, projektów a także, że dzięki przynależności do klastra informacje zdobywane są „u źródła”. Ważnym jest też nabycie umiejętności w zakresie przygotowania projektów na środki zewnętrzne w tym unijne (do kwestii związanych z finansowaniem odniosło się 7 osób). Wspólne spotkania PES wchodzących w skład klastra sprzyjają wymianie doświadczeń, służą możliwości poznania nowych aspektów funkcjonowania PES, młodsze podmioty mogą czerpać doświadczenia z praktyki innych (wypowiedzi 6 osób). Ankietowani argumentując swój wybór odnieśli się także do działań promocyjnych upatrując w nich możliwości dotarcia do nowych klientów a także promocji usług świadczonych przez poszczególne firmy (2 osoby). Szkolenia dają możliwość dalszego rozwoju klastra zwiększają wiedzę uczestników dotyczącą możliwości jakie daje klaster (2 osoby). Dwóch respondentów nie uzasadniło swoich wyborów.

Wykres 3. Najistotniejsze aspekty dla działania Łomżyńskiego Klastra Ekonomii Społecznej

- przydatność katalogu w działalności przedsiębiorstwa społecznego

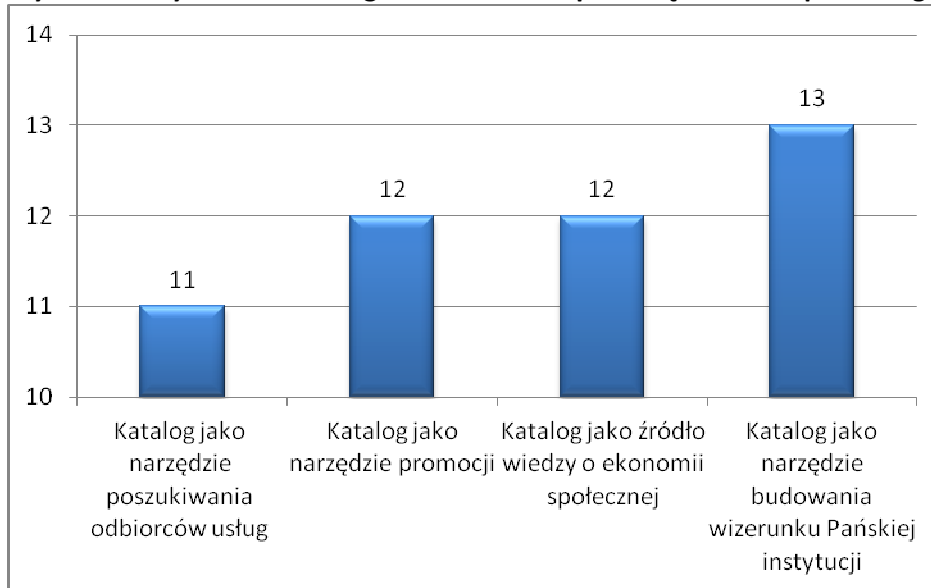
W ramach projektu Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej – Subregion Łomżyński” wydany został w nakładzie 1000 szt. Katalog „Łomżyński Klaster Ekonomii Społecznej”.

Przedstawiono w nim koncepcję klastra, wyniki badań dotyczące potencjału klastra oraz 16 podmiotów wchodzących w jego skład. W koncepcji znalazła się definicja i charakterystyczne cechy klastra. Badania przeprowadzone przez firmę Millward Brown dotyczyły weryfikacji stanu oraz potencjału podmiotów ES w subregionie łomżyńskim. Opis PES zawierał informacje i zdjęcia z ich działalności, formę prawną, wielkość zatrudnienia, dane teleadresowe i kontakty do osób upoważnionych. Katalog dystrybuowany był bezpłatnie wśród podmiotów wchodzących w skład klastra i podczas działań promocyjno-informacyjnych OWES.

Jedno z pytań badawczych dotyczyło przydatności katalogu dla działalności przedsiębiorstw społecznych wchodzących w jego skład. Brano pod uwagę takie aspekty wykorzystania katalogu jak: narzędzie promocji, poszukiwanie odbiorców usług, źródło wiedzy o ekonomii społecznej, budowanie wizerunku instytucji. Ankietowani zdecydowanie pozytywnie ocenili jego przydatność. Najwyżej jako narzędzie budowania wizerunku swojej instytucji (8 wyborów bardzo przydatny i 5 raczej przydatny) źródło wiedzy o ekonomii społecznej (9 wyborów bardzo przydatny i 3 raczej przydatny) a także jako narzędzie promocji (6 wyborów bardzo przydatny i 6 raczej przydatny). Nikt z ankietowanych nie uznał, że katalog jest narzędziem nieprzydatnym.

Wykres 4. Przydatność katalogu w działalności przedsiębiorstwa społecznego

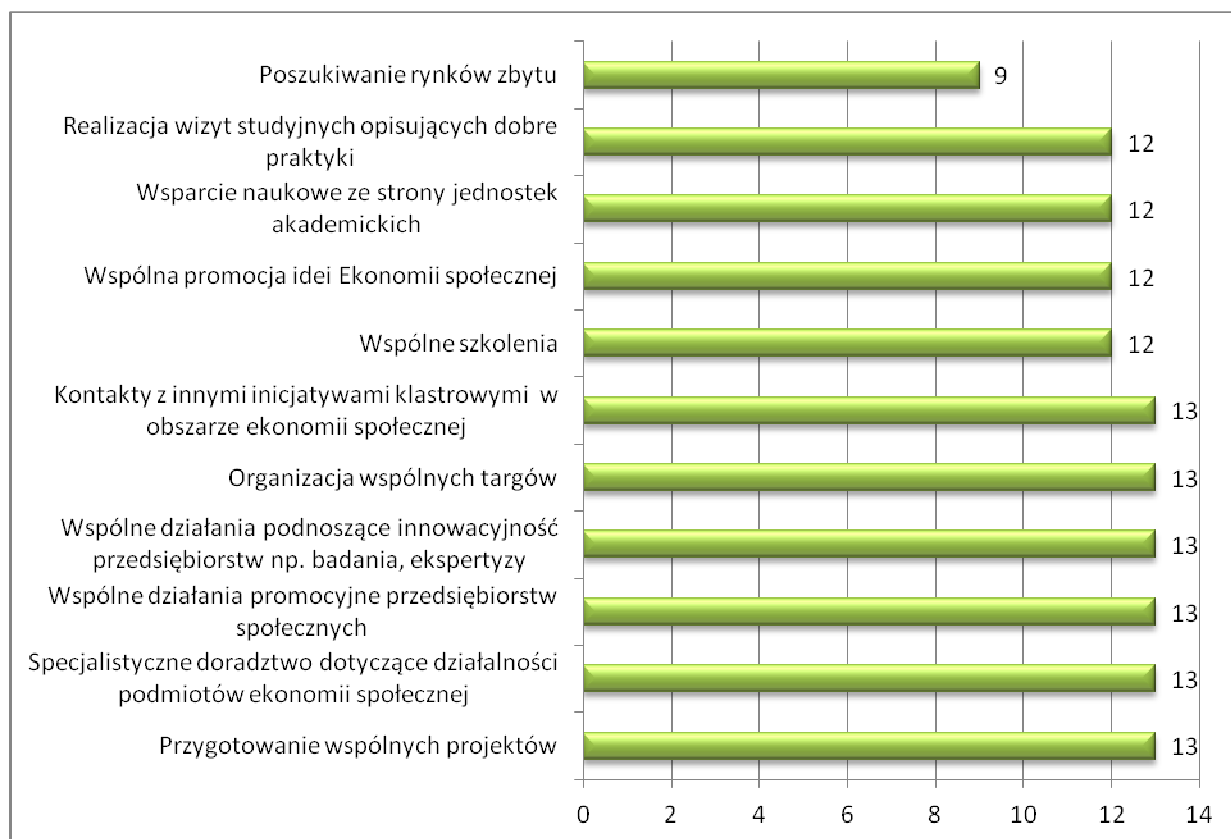

B. Oczekiwania w stosunku do Łomżyńskiego Klastra Ekonomii Społecznej

- Ocena oczekiwań w stosunku do dalszych działań Klastra Ekonomii Społecznej

Planując dalsze funkcjonowanie Klastra Ekonomii Społecznej niezbędne jest sprawdzenie oczekiwań co do jego przyszłych działań. W jakim kierunku należałoby je rozwijać, które z nich przyczyniać się będą do wzmocnienia pozycji klastra i podmiotów w nim zrzeszonych. Zapytani o to ankietowani za najbardziej znaczące (13 wyborów) uznali: wspólne działania podnoszące innowacyjność przedsiębiorstw takie jak np. badania, ekspertyzy, przygotowanie wspólnych projektów, specjalistyczne doradztwo dotyczące działalności podmiotów ekonomii społecznej, wspólne działania promocyjne przedsiębiorstw społecznych, organizacja wspólnych targów i kontakty z innymi inicjatywami klastrowymi w obszarze ekonomii społecznej. Warto zwrócić uwagę, że wspólne działania podnoszące innowacyjność przedsiębiorstw takie jak np. badania, ekspertyzy uzyskały najwyższą ilość (aż 12 ocen) bardzo przydatnych. Na wysokim poziomie oceniono również przydatność takich elementów jak, wspólne szkolenia i promocja idei ES, wsparcie naukowe ze strony jednostek akademickich, realizacja wizyt studyjnych opisujących dobre praktyki (po 12 wyborów pozytywnych). Respondenci mieli możliwość wymienienia innych czynników które uznają za ważne, tylko jedna osoba przedstawiła swoją propozycję, były to kursy szkolenia i zdobywanie nowych umiejętności ze wskazaniem jako bardzo przydatne.

Wykres 5. Oczekiwania w stosunku do dalszych działań Klastra

- czynniki najbardziej blokujące wspólne działania w obrębie Klastra Ekonomii Społecznej (zaznaczyć 3 najważniejsze)

Istotne znaczenie dla aktywności klastra ma określenie czynników blokujących wspólne działania w obrębie Klastra Ekonomii Społecznej. W kafeterii którą przedstawiono respondentom zaproponowane zostały:

- Duże zróżnicowanie branż przedsiębiorstw społecznych skupionych w klastrze
- Duże zróżnicowanie potencjałów przedsiębiorstw społecznych skupionych w klastrze
- Niedostateczna umiejętność współpracy podmiotów w ramach klastra
- Duża konkurencja podmiotów w ramach klastra
- Niedostateczna wiedza na temat możliwości, jakie daje klastr
- Brak czasu na działania w ramach klastra
- Brak motywacji członków do działań na rzecz klastra
- Inne, jakie ? ...

Do tych najbardziej blokujących ankietowani zaliczyli przede wszystkim duże zróżnicowanie branż przedsiębiorstw społecznych skupionych w klastrze (10 wskazań) oraz brak czasu na działania w ramach klastra (8 wskazań). Kolejne wybory (po 6 wskazań - mniej niż połowa ankietowanych) dotyczyły niedostatecznej umiejętności współpracy podmiotów w ramach klastra i niedostatecznej wiedzy na temat możliwości, jakie daje klastr. Najwyższa ilość wyborów dotyczących zróżnicowania branż wynikać może ze specyfiki podmiotów wchodzących w skład klastra, są to

zarówno spółdzielnie socjalne, organizacje pozarządowe, wsparcia biznesu i nauki prowadzące działalność w różnych obszarach, charakteryzujące się również odmienną specyfiką funkcjonowania. Na uwagę zasługuje fakt iż żaden z respondentów nie wskazał jako czynnika blokującego dużej konkurencji podmiotów w ramach klastra.

Nie wszyscy respondenci wskazali 3 czynniki - w jednym przypadku pojawił się tylko jeden, a w kolejnym dwa czynniki.

Wykres 6. Czynniki blokujące wspólne działania w obrębie Klastra

- Zarządzanie Klastrem

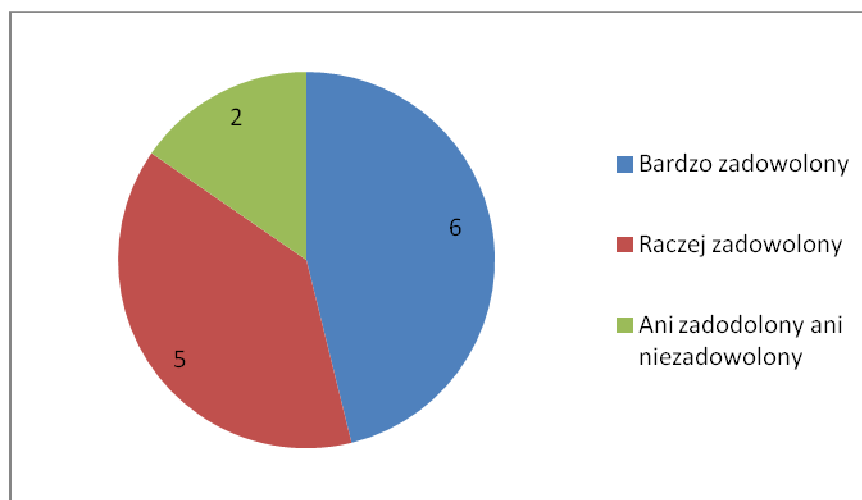
Podmioty zrzeszone w Łomżyńskim Klastrze Ekonomii Społecznej są zadowolone ze sposobu zarządzania Klastrem. Spośród ankietyowanych podmiotów 85 % jest zadowolonych, w tym 46% bardzo zadowolonych. Klastry zostały formalnie zarejestrowane w grudniu 2013 roku jako Stowarzyszenie w Krajowym Rejestrze Sądowym. Członkowie Stowarzyszenia wybrali 5 osobowy zarząd oraz komisję rewizyjną. Kadencja zarządu trwa 2 lata. Członkowie Zarządu wywodzą się z PES. Do zakresu działania Zarządu należy w szczególności:

1. Zwoływanie Walnego Zebrania Członków;
2. Realizacja programu i celów Stowarzyszenia oraz wykonywanie uchwał Walnego Zebrania Członków;
3. Określanie szczegółowych kierunków działania Stowarzyszenia;
4. Uchwalanie okresowych planów działania i preliminarzy budżetowych;
5. Powoływanie i rozwiązywanie komisji problemowych;

6. Zarządzanie majątkiem i funduszami Stowarzyszenia;
7. Podejmowanie uchwał w sprawie struktury zatrudniania, zwalniania i ustalania wysokości wynagrodzenia pracowników Stowarzyszenia;
8. Składanie sprawozdania z działalności Stowarzyszenia;
9. Uchwalanie regulaminów określonych przepisami szczegółowymi statutu;
10. Podejmowanie uchwał o przynależności Stowarzyszenia do krajowych i międzynarodowych organizacji oraz delegowanie przedstawicieli Stowarzyszenia do tych organizacji;
11. Organizowanie i prowadzenie działalności gospodarczej;
12. Zgłaszanie wniosków o nadanie przez Walne Zebranie Członków godności członka honorowego Stowarzyszenia.
13. Powoływanie doraźnej trzy-osobowej komisji spośród członków Stowarzyszenia celem rozpatrzenia ewentualnych spraw spornych i etycznych wśród członków.

Od początku prac nad powstaniem Klastra do końca projektu – do czerwca 2015 działalność wspierana jest przez animatora OWES.

Wykres 7. Poziom zadowolenia z zarządzania Łomżyńskim Klastrem Ekonomii Społecznej

- Bariery w funkcjonowaniu podmiotów ekonomii społecznej

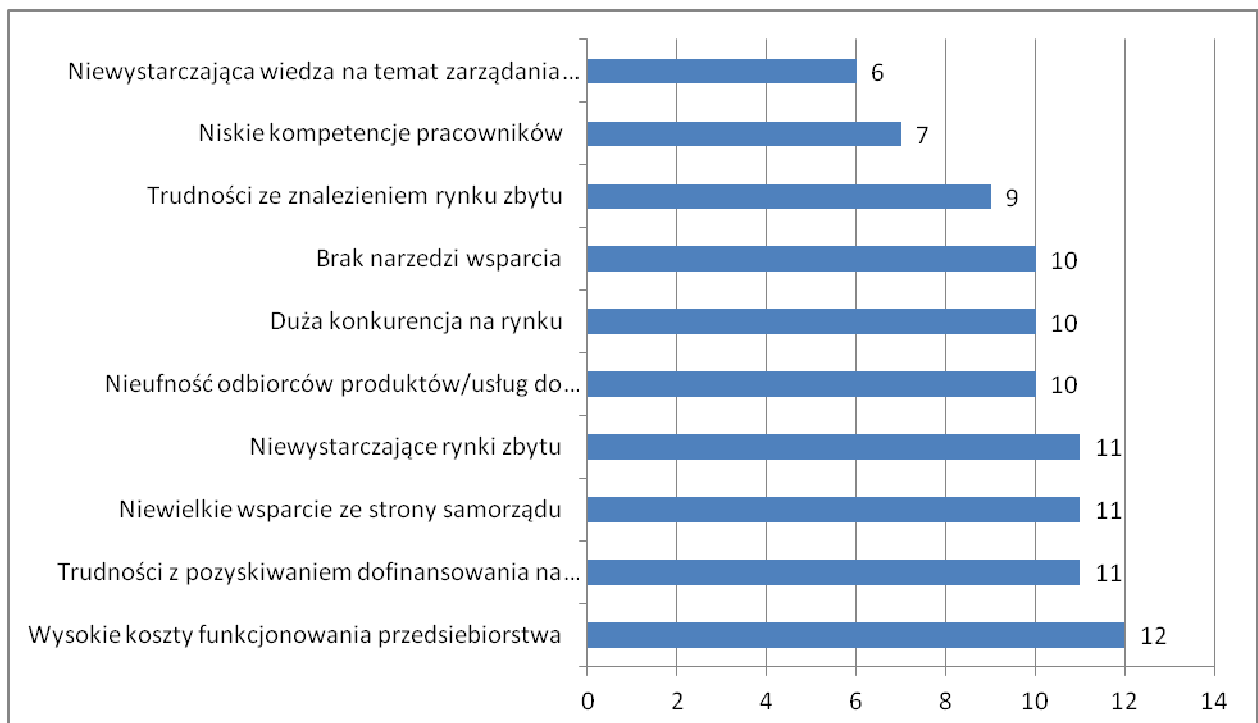
Z punktu widzenia działalności klastrowej w obszarze ekonomii społecznej istotne jest określenie barier w codziennym funkcjonowaniu przedsiębiorstw społecznych. Ankietowani wskazali następujące bariery. Największą, która dotyka przedsiębiorstwa społeczne są wysokie koszty funkcjonowania przedsiębiorstwa (12 na 13 badanych wskazało tą barierę). Składają się na nią wysokie koszty pracy (ZUS), podatki oraz trudności z opłaceniem kosztów stałych takich jak czynsz, media. Jak wskazali ankietowani koszty te są wysokie także z tego względu, że podmioty ekonomii społecznej rzadko

dysponują własnym majątkiem np. nieruchomościami przeznaczonymi na lokal, siedzibą PES. Wynajem stanowi istotne obciążenie w przypadku funkcjonowania inicjatyw ekonomii społecznej w Łomżyńskim Kłastrze Ekonomii Społecznej. Kolejnymi wskazanymi barierami są niewystarczające rynki zbytu (11 wskazań) oraz trudności w pozyskaniu klientów, a także niewystarczające wsparcie ze strony samorządu terytorialnego (w tym brak klauzul społecznych przy zlecaniu zadań publicznych oraz w postępowaniu przetargowym) – 11 wskazań oraz trudności z pozyskaniem dofinansowania na działalność (można tu zaliczyć niewielką ilość konkursów dotacyjnych w obszarze ekonomii społecznej, ale także niedostateczne umiejętności przedstawicieli PES w pozyskiwaniu i rozliczaniu dotacji ze środków publicznych). Kolejnymi zidentyfikowanymi barierami są: brak narzędzi wsparcia podmiotów ekonomii społecznej; duża konkurencja na rynku oraz nieufność odbiorców w stosunku do podmiotów ekonomii społecznej – 10 wskazań.

Podsumowując warto zwrócić uwagę, iż bariery z którymi stykają się podmioty ekonomii społecznej dotyczą dwóch sytuacji:

- ograniczeń, z którymi borykają się wszyscy prowadzący działalność gospodarczą (pozyskiwanie rynków zbytu, koszty pracy, duża konkurencja na rynku),
- trudności, z którymi stykają się podmioty ekonomii społecznej – nieufność odbiorców usług wynikająca z braku wiedzy o sektorze ekonomii społecznej; brak wsparcia ze strony samorządu, niewystarczająca ilość narzędzi wsparcia: dotacje, pożyczki, usługi otoczenia podmiotów ekonomii społecznej.

Wykres 8. Największe bariery w codziennym funkcjonowaniu przedsiębiorstw społecznych

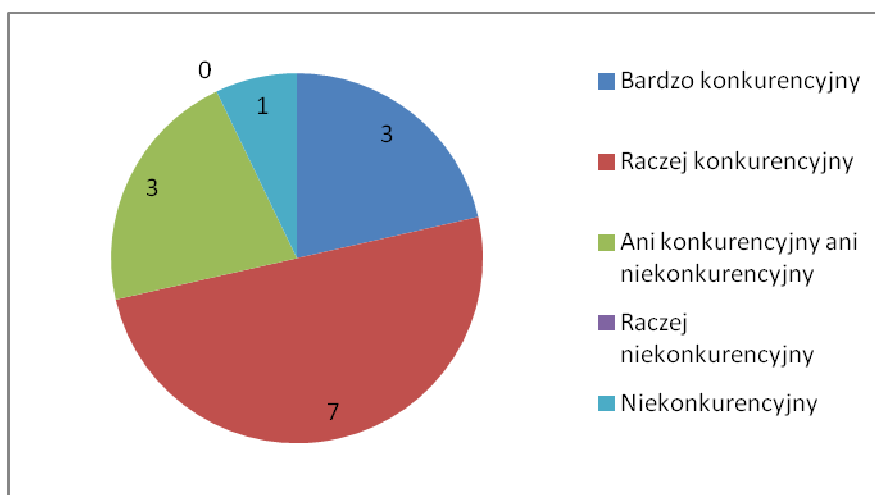
- Samoocena przedsiębiorstw społecznych skupionych w Łomżyńskim Kłastrze Ekonomii Społecznej

Analizując wpływ inicjatywy Klastrowej na funkcjonowanie podmiotów ekonomii społecznej w badaniu poruszyliśmy trzy kwestie:

- konkurencyjność w stosunku do innych podmiotów działających na rynku,
- innowacyjność usług i działań,
- rozwój w ostatnich dwóch latach.

Badane podmioty ekonomii społecznej określiły poziom swojej konkurencyjności w większości na 4 (w pięciostopniowej skali oceny). Określają się jako raczej konkurencyjne (7 na 13 podmiotów); 3 podmioty oceniły konkurencyjność bardzo wysoko (5 – bardzo konkurencyjne); 3 podmioty nie dostrzegają swojej konkurencyjności – ocena 3; jeden podmiot określił się jako niekonkurencyjny. Na takie postrzeganie konkurencyjności może mieć wpływ rodzaj podmiotu – członka Klastra. Zrzeszone są w nim bowiem podmioty o bardzo zróżnicowanym podejściu do prowadzenia działalności gospodarczej: spółdzielnie socjalne, które nastawione są na produkcję i sprzedaż usług, ale także Stowarzyszenia i fundacje, które prowadzą działalność gospodarczą nieregularnie, skupiając się raczej na działalności statutowej (w ich przypadku działalność gospodarcza jest podrzędna i uzupełniająca w stosunku do statutowej).

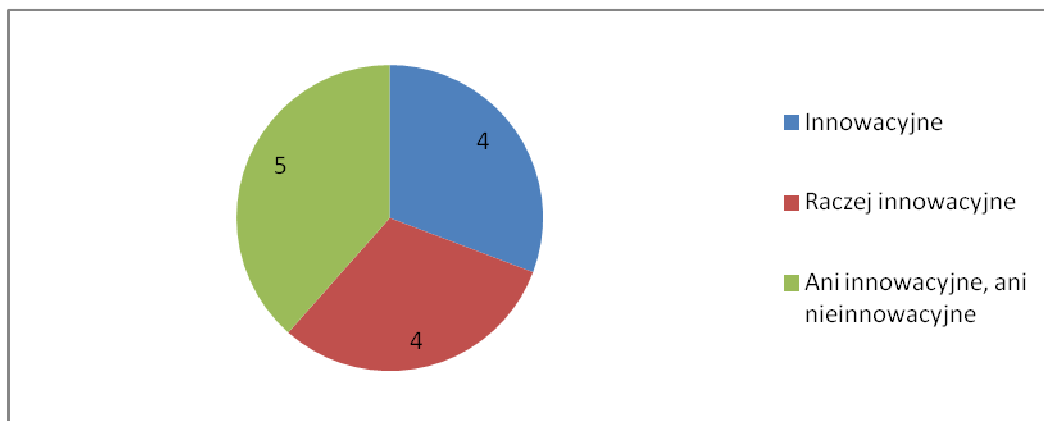
Wykres 9 - Na ile podmiot jest konkurencyjny w stosunku do innych podmiotów działających na rynku

Innowacyjność podmiotów ekonomii społecznej skupionych w Łomżyńskim Kłastrze ekonomii społecznej jest oceniana podobnie. Osem podmiotów określa swoje działania jako innowacyjne (w tym 4 jako bardzo innowacyjne – ocena 5). Jednocześnie aż 5 z 13 badanych podmiotów nie odnosi swoich działań do sfery innowacyjności. Taka ocena może wynikać – podobnie jak w przypadku

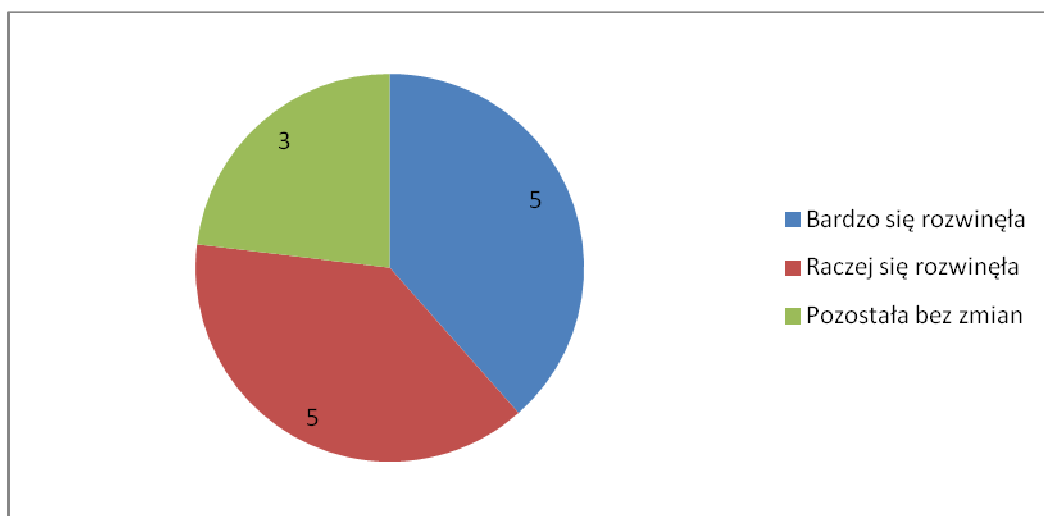
konkurencyjności, z formy działalności (Stowarzyszenia rzadko oceniają swoją działalność przez pryzmat innowacyjności, która bardziej kojarzy się ze sferą przedsiębiorstw) ale także z profilu prowadzonej działalności gospodarczej, która często jest działalnością wymagającą stosunkowo niewielkich innowacji (krawiectwo, gastronomia). Ocena może także wynikać ze stosunkowo niedużej wiedzy badanych w obszarze innowacyjności oraz wpływu potencjalnych innowacyjnych rozwiązań na działalność przedsiębiorstwa. W opinii animatora część podmiotów skupionych w Klastrze potrzebuje dodatkowej wiedzy na temat innowacji, design thinking oraz możliwości wdrażania konkretnych rozwiązań, dlatego też organizowane są szkolenia z ww. zakresu. Członkowie Klastra często nie potrafią określić, które z prowadzonych przez nich działań są innowacyjne, skupiając się jedynie na innowacyjności rozumianej jako wprowadzanie i wykorzystywanie nowych technologii.

Wykres 10. Na ile prowadzone działania, oferowane usługi/produkty są innowacyjne

Badane podmioty oceniały także swój rozwój w ostatnich dwóch latach. Aż 10 z nich wskazało, iż działalność się rozwinęła w tym 5 – bardzo się rozwinęła. Tylko w ocenie trzech podmiotów ich działalność pozostała bez zmian.

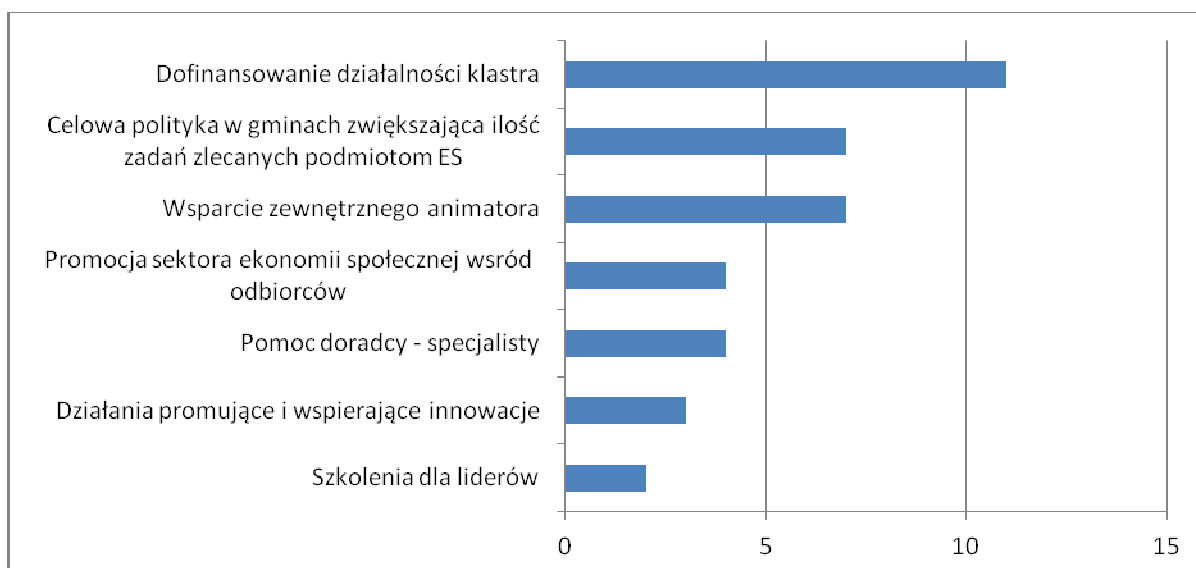
Wykres 11. Na ile rozwinęła się Państwa działalność w ostatnich dwóch latach

- Oczekiwania w stosunku do działań jakie należy podjąć, aby zwiększyła się aktywność przedsiębiorstw społecznych na rzecz Klastra

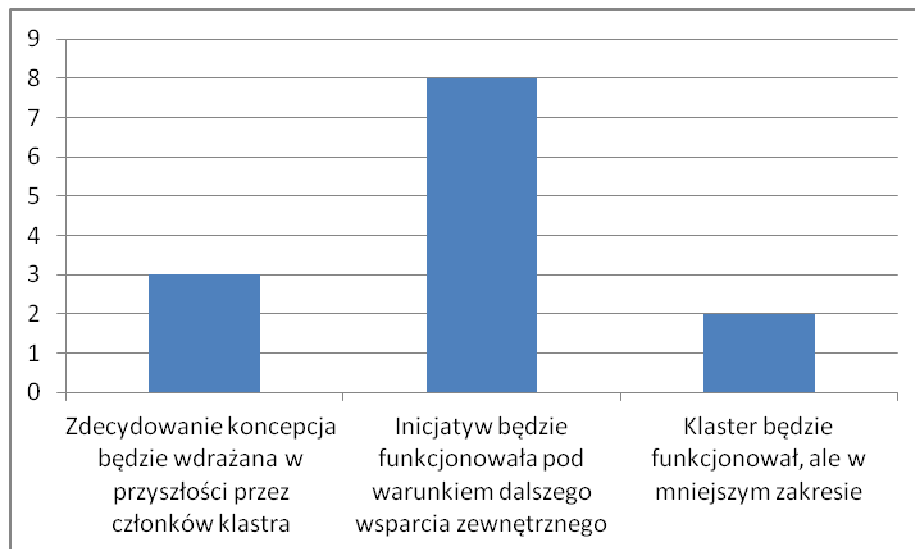
W badaniu poruszony został także temat oczekiwanych działań, które należy podjąć, aby zwiększyła się aktywność przedsiębiorców na rzecz Klastra. Badani widzą konieczność dalszego dofinansowywania działalności Klastra ze środków zewnętrznych – 11 badanych. Ważna jest także celowa polityka w samorządach zwiększająca ilość zadań zleczanych podmiotom ekonomii społecznej (np. wprowadzenie klauzul społecznych w procedurach przetargowych i konkursowych) – 7 wskazań. Badani widzą także konieczność kontynuacji wsparcia animacyjnego – prawie połowa badanych.

Wykres 12. Działania, które należy podjąć, aby zwiększyła się aktywność przedsiębiorstw na rzecz Klastra.

Respondentom zostało także zadane pytanie o ich wizję przyszłości Klastra. Ponad 60 % badanych odpowiedziało, iż inicjatywa będzie funkcjonowała pod warunkiem dalszego wsparcia zewnętrznego. Tylko 20 % badanych stwierdziło, że zdecydowanie koncepcja będzie wdrażana w przyszłości przez członków Klastra. W ocenie dwóch badanych klastrów będzie funkcjonował, ale w mniejszym zakresie.

Wykres 13. Proszę określić na ile Łomżyński Klaster Ekonomii Społecznej ma szansę kontynuować działalność po zakończeniu projektu

IV. Wnioski i rekomendacje

- Wnioski

- Podmioty ekonomii społecznej skupione w Łomżyńskim Klastrze Ekonomii Społecznej są bardzo zróżnicowane. Są wśród nich niewielkie stowarzyszenia prowadzące działalność gospodarczą incydentalnie (bez stałych dochodów), ale także duże i wyspecjalizowane spółdzielnie socjalne produkujące na polskie i międzynarodowe rynki zbytu. Różnice w potencjałach powodują różnice w ocenie swoich szans a, co za tym idzie różne oczekiwania w stosunku do działalności w ramach Klastra.

- Podmioty skupione w Łomżyńskim Klastrze Ekonomii Społecznej wyraźnie potrzebują wsparcia w zarządzaniu oraz pozyskiwaniu środków zewnętrznych – dotacji, oraz w zakresie umiejętności pisania wniosków o dotację.

- Ważnym elementem wsparcia Klastra i podmiotów w nim skupionych jest celowa polityka w gminach, tak aby zwiększyć szanse podmiotów ekonomii społecznej na realizację zadań i usług zleconych przez gminę. Naturalne wydaje się tu być stosowanie klauzul społecznych w samorządach.

- Podmioty skupione w Klastrze nie czują silnego związku z inicjatywą, wciąż sygnalizują potrzebę wsparcia zewnętrznego animatora.

- Zarząd Łomżyńskiego Klastra Ekonomii Społecznej potrzebuje wiedzy i wsparcia w zakresie pozyskiwania środków ze źródeł zewnętrznych.

- Podmioty należące do klastra wskazują również na niedosyt wiedzy na temat możliwości, jakie daje klaster.

- Znajomość sektora ekonomii społecznej w społeczności lokalnej jest stosunkowo nieduża, konieczne są działania promocyjne promujące sektor ekonomii społecznej.

- Rekomendacje

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa rekomendacji</i>	<i>Odbiorca rekomendacji</i>	<i>Proponowany sposób wdrożenia</i>
1.	Podmioty skupione w Łomżyńskim Kłastrze Ekonomii Społecznej wyraźnie potrzebują wsparcia w zarządzaniu oraz pozyskiwaniu środków zewnętrznych – dotacji.	Zarząd Klastra/zarządzający projektem/animator Klastra	Szkolenia, doradztwo dla zarządu i przedstawicieli Klastra
2.	Podjęcie działań informacyjnych, promocyjnych i animacyjnych w jednostkach samorządu terytorialnego na rzecz wprowadzania klauzul społecznych w zamówieniach publicznych	Zarząd Klastra/zarządzający projektem/animator Klastra	Spotkania z władzami gmin, organizacja seminariów informacyjnych, promocja na stronach internetowych projektu oraz w publikacjach
3.	Zapewnienie wsparcia zewnętrznego animatora	zarządzający projektem/animator/ OWES w nowej perspektywie finansowej UE	Kontynuacja pracy animacyjnej
4.	Promocja ekonomii społecznej	Zarząd Klastra/zarządzający projektem/animator Klastra/ OWES w nowej perspektywie finansowej UE	Kontynuacja działań promocyjnych; organizacja targów ekonomii społecznej

Załącznik nr 1.

Nr. Respondenta: | _ | _ |

godzina rozpoczęcia wywiadu: | _ | : | _ | | _ |

Kwestionariusz – Podmioty ekonomii społecznej

Badanie oczekiwań i korzyści wynikających z przynależności do inicjatywy klastrowej

A. Ocena dotychczasowych działań Łomżyńskiego Klastra Ekonomii Społecznej

A1. Biorąc pod uwagę wszystkie czynniki składające się na Pana/Pani zadowolenie z przynależności Pańskiej instytucji/organizacji do Łomżyńskiego Klastra Ekonomii Społecznej proszę ocenić na ile jest Pan/Pani zadowolony z przynależności do klastra

Bardzo zadowolony/a	Raczej zadowolony/a	Ani zadowolony/a ani nie zadowolony/a	Raczej niezadowolony/a	Zdecydowanie niezadowolony/a
5	4	3	2	1

A2. W skali od 1 do 5 proszę ocenić stopień Pana/Pani zadowolenia z poszczególnych aspektów funkcjonowania Klastra w kontekście działalności Pańskiej instytucji/organizacji, które Pan/Pani reprezentuje.

	Aspekty	Bardzo zadowolony/a (5)	Raczej zadowolony/a (4)	Ani zadowolony/a ani nie zadowolony/a (3)	Raczej niezadowolony/a (2)	Zdecydowanie niezadowolony/a (1)
1	Możliwość wymiany doświadczeń	5	4	3	2	1
2	Możliwość udziału w szkoleniach	5	4	3	2	1
3	Możliwość pozyskiwania wspólnych odbiorców usług	5	4	3	2	1
4	Działania promocyjne klastra	5	4	3	2	1
5	Możliwość skorzystania z doradztwa.	5	4	3	2	1
6	Dostęp do wiedzy na temat możliwości dofinansowania działalności firmy/organizacji	5	4	3	2	1
7	Wymiana usług w ramach klastra	5	4	3	2	1
8	Współpraca z uczelnią wyższą	5	4	3	2	1

A3. Spośród aspektów wymienionych powyżej (pytanie A2) proszę wskazać 3, które z Pana/Pani punktu widzenia są najistotniejsze dla Działania Łomżyńskiego Klastra Ekonomii Społecznej .

	Aspekty	ODP
1	Możliwość wymiany doświadczeń	__
2	Możliwość udziału w szkoleniach	__
3	Możliwość pozyskiwania wspólnych odbiorców usług	__
4	Działania promocyjne klastra	__
5	Możliwość skorzystania z doradztwa.	__
6	Dostęp do wiedzy na temat możliwości dofinansowania działalności firmy/organizacji	__
7	Wymiana usług w ramach klastra	__
8.	Współpraca z uczelnią wyższą	__

21

A4. Proszę o krótkie uzasadnienie wyboru.

A5. W ramach projektu Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej – Subregion Łomżyński został wydany katalog Łomżyński Klaster Ekonomii Społecznej. Proszę ocenić, na ile Pana/Pani zdaniem katalog jest przydatny w działalności Pana/Pani przedsiębiorstwa społecznego.

		Bardzo przydatne (5)	Raczej przydatne (4)	Ani przydatne ani nie przydatne (3)	Raczej nieprzydatne (2)	Zdecydowanie nieprzydatne (1)
1	Katalog jako narzędzie promocji	5	4	3	2	1
2	Katalog jako narzędzie poszukiwania odbiorców usług	5	4	3	2	1
3	Katalog jako źródło wiedzy o ekonomii społecznej	5	4	3	2	1
4.	Katalog jako narzędzie budowania wizerunku Pańskiej instytucji	5	4			

B – Oczekiwania w stosunku do Łomżyńskiego Klastra Ekonomii Społecznej

B1. Proszę ocenić Pana/Pani oczekiwania w stosunku do dalszych działań Łomżyńskiego Klastra Ekonomii Społecznej.

	Aspekty	Bardzo przydatne (5)	Raczej przydatne (4)	Ani przydatne ani nie przydatne (3)	Raczej nieprzydatne (2)	Zdecydowanie nieprzydatne (1)
1	Przygotowywanie wspólnych projektów	5	4	3	2	1
2	Specjalistyczne doradztwo dotyczące działalności podmiotów ekonomii społecznej	5	4	3	2	1
3	Wspólne szkolenia	5	4	3	2	1
4	Wspólne działania promocyjne przedsiębiorstw społecznych	5	4	3	2	1
5	Wspólna promocja idei ekonomii społecznej	5	4	3	2	1
6	Wspólne działania podnoszące innowacyjność przedsiębiorstw np. badania, ekspertyzy	5	4	3	2	1
7	Organizacja wspólnych targów	5	4	3	2	1
8	Kontakty z innymi inicjatywami klastrowymi w obszarze ekonomii społecznej	5	4	3	2	1
9	Poszukiwanie rynków zbytu	5	4	3	2	1
10	Wsparcie naukowe ze strony jednostek akademickich	5	4	3	2	1
11	Realizacja wizyt studyjnych opisujących dobre praktyki	5	4	3	2	1
12	Inne, jakie?.....	5	4	3	2	1

22

B2. Proszę określić, jakie Pana/Pani zdaniem czynniki najbardziej blokują wspólne działania w obrębie Łomżyńskiego Klastra Ekonomii Społecznej (proszę o zaznaczenie trzech najważniejszych).

- Duże zróżnicowanie branż przedsiębiorstw społecznych skupionych w klastrze
- Duże zróżnicowanie potencjałów przedsiębiorstw społecznych skupionych w klastrze
- Niedostateczna umiejętność współpracy podmiotów w ramach klastra
- Duża konkurencja podmiotów w ramach klastra
- Niedostateczna wiedza na temat możliwości, jakie daje klastr
- Brak czasu na działania w ramach klastra
- Brak motywacji członków do działań na rzecz klastra
- inne, jakie?.....

B3. Proszę określić jak ocenia Pan/Pani swój poziom zadowolenia z zarządzania łomżyńskim Klastrem Ekonomii Społecznej?

Bardzo zadowolony/a	Raczej zadowolony/a	Ani zadowolony/a ani nie zadowolony/a	Raczej niezadowolony/a	Zdecydowanie niezadowolony/a
5	4	3	2	1

B4. Proszę określić, jakie Pana/Pani zdaniem czynniki są największą barierą w codziennym funkcjonowaniu przedsiębiorstw społecznych.

	Aspekty	Bardzo istotne (5)	Raczej istotne (4)	Ani istotne ani nie istotne (3)	Raczej nieistotne (2)	Zdecydowanie nieistotne (1)
1	Trudności ze znalezieniem rynku zbytu na towary, usługi	5	4	3	2	1
2	Trudności z pozyskaniem dofinansowania na działalność	5	4	3	2	1
3	Niskie kompetencje pracowników	5	4	3	2	1
4	Nieufność odbiorców produktów/usług do przedsiębiorstw społecznych	5	4	3	2	1
5	Niewielkie wsparcie ze strony samorządu lokalnego np. brak klauzul społecznych w zamówieniach publicznych	5	4	3	2	1
6	Niewystarczająca wiedza na temat zarządzania przedsiębiorstwem społecznym	5	4	3	2	1
7	Duża konkurencja na rynku	5	4	3	2	1
8	Wysokie koszty funkcjonowania przedsiębiorstwa – koszty stałe, koszty pracy	5	4	3	2	1
9	Niewystarczające rynki zbytu	5	4	3	2	1
10	Brak narzędzi wsparcia (np. ulgi podatkowe, dotacje)	5	4	3	2	1
11	Inne, jakie?.....	5	4	3	2	1

23

B5. Analizując działalność Pana/Pani instytucji/organizacji proszę określić:

- a) Na ile podmiot jest konkurencyjny w stosunku do innych podmiotów działających w tej samej branży (5 bardzo konkurencyjny, 1 niekonkurencyjny)

5	4	3	2	1
---	---	---	---	---

- b) Na ile prowadzone działania, oferowane usługi/produkty są innowacyjne (5 – bardzo innowacyjne, 1 nie innowacyjne)

5	4	3	2	1
---	---	---	---	---

c) Na ile rozwinęła się Państwa działalność w ostatnich dwóch latach (5 – bardzo się rozwinęła, 1 – nie rozwinęła się)

5	4	3	2	1
---	---	---	---	---

B6. Proszę określić na ile Pana/ Pani zdaniem Łomżyński Klaster Ekonomii Społecznej ma szansę kontynuować działalność po zakończeniu projektu Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej – Subregion Łomżyński

- Zdecydowanie koncepcja będzie wdrażana w przyszłości przez członków klastra
- Inicjatywa będzie funkcjonowała pod warunkiem dalszego wsparcia zewnętrznego
- Nie mam zdania na temat trwałości inicjatywy
- Klaster będzie funkcjonował, ale w mniejszym zakresie

B7. Proszę określić jakie czynniki/działania Pana/Pani zdaniem mogą pomóc w zapewnieniu trwałości inicjatywy klastrowej – Łomżyński Klaster Ekonomii Społecznej

B8. Jeśli ma Pan/Pani jakieś spostrzeżenia, uwagi na temat działalności Łomżyńskiego Klastra Ekonomii Społecznej lub współpracy w partnerstwie prosimy o podzielenie się nimi.

B9. Jakie działania należy według Pana/Pani podjąć, aby zwiększyła się aktywność przedsiębiorstw na rzecz klastra? Proszę wskazać 3 najważniejsze.

	Działania	ODP
1	Szkolenia dla liderów	__

2	Wsparcie zewnętrznego animatora	__
3	Pomoc doradcy – specjaliści – wsparcie merytoryczne w zakresie działania przedsiębiorstw społecznych	__
4	Skuteczne działania promujące sektor ekonomii społecznej wśród odbiorców usług	__
5	Celowa polityka w gminach zwiększająca ilość zadań zleczanych podmiotom ekonomii społecznej	__
6	Działania promujące i wspierające innowacje w przedsiębiorstwach społecznych	__
7	Dofinansowanie działalności klastra (pomoc w pozyskiwaniu środków)	__
8	Inne, jakie.....	__

M – Metryczka

M 1. Branża działalności firmy

M2. Forma prawno - organizacyjna przedsiębiorstwa społecznego

- Spółdzielnia socjalna
- Stowarzyszenie
- Fundacja
- Inna, jaka?.....

M3. Okres funkcjonowania na rynku:

- Poniżej 1 roku
- 1 - 2 lata
- 3 – 4 lata
- Powyżej 5 lat

M4. Czy przedsiębiorstwo społeczne korzystało ze wsparcia funduszy unijnych?

- Tak
- Nie

M5. Czy przedsiębiorstwo społeczne korzystało ze wsparcia z Funduszu Pracy?

- Tak
- Nie

M6. Poziom zatrudnienia w ciągu ostatniego roku (ile osób było zatrudnionych w ramach umowy o pracę, umów cywilno – prawnych)

.....

CZĘŚĆ DO WYPEŁNIENIA PRZEZ ANKIETERA	
X1	<i>Uwagi dotyczące wywiadu:</i>
X2	ANKIETER: <i>Oświadczam, że wywiad przeprowadziłem(am) osobiście</i> <i>czytelny podpis ankietera</i> <i>Wywiad przeprowadzono dnia 2014 roku PN WT ŚR CZ PT SO N</i> <i>Godzina zakończenia wywiadu: __ / __ : __ / __ </i>